

1371 – Van het Hoppier in Vlaanderen -

*Het ingevoerde hoppier was ook in Vlaanderen zo 'n groot succes dat de brouwers van het land klaagden tegen de graaf van Vlaanderen Lodewijk van Male, dat hun nering te niet ging. Deze verdiende echter een stevige duit aan de invoerrechten. Toch kwam er op **20 april 1371** een heel belangrijke verordening.*

*Wy, **Lodewyc**, grave van Vlaendren, hertoghe van Brabant, grave van Nevers, van Rethel ende here van Machline, doen te wetene allen lieden dat wij merkende ende aenziende hoe metten **hoppnbiere** dat met groter menichte in onsen land ommen es, de neringhe van brauwene bin onsen vorseiden lande zeer te niete gheghaen es.*

Ende datter grote diere tijt van coorne, van evenen – evie een oude graansoort - ende van andren grene ute gespruut es; ende noch meer zoude, up datter ghene remedie in ghedaen ware,

Hebben uten nerensten vervolghe ende verzouke van onser stede van Brugghe ende onsen andren steden ende castelrien van onsen lande vorseit, omme voorderinghe van neringhen ende betringhe – verbetering - van tiden,

*hoe dat wij tot noch zonderlinghe vele proffyts vanden vorseiden **hoppnbiere** ghehad hebben;*

gheconsenteert, - akkoord gegaan - gheordeneert ende beloeft, consenteren, ordeneren ende beloven, over ons, onse hoir – erfgenamen - ende naercommers, graven van Vlaendren; overmids den dusentich ponden parisise siaers erfliker renten – mits dat hij 1000 pond per jaar krijgt, gezien het verlies van zijn tolrechten op het hoppebier - onser munten van Vlaendren, die ons ende onsen hoire ende naercommers vorseit onse stede van Brughe eewelike ende erflike daeromme gheconsenteert ende gheloeft heift te betaelen elx jaers te tweent paienten, dats te wetene dene helt telken zinte Baefs daghe, ende dandre helt telken paesschedaghe, daerof teerste also voort van jare te jare, ende van termine te termine, ende ooc midts twaelf miten – een miet was een koperen muntje – van elker tonne biers die wij hebben zullen van den brauwens van onse andre steden ende castelrien die enich bier ute haren steden ofte prochien vercopen of zenden zullen;

*dat wij van nu voortane **nemmermeer eenich hoppnbiere** ofte ander vreemd bier van **huutlands**, utghenomen oostersch bier ende inghelsche hale, - Engelse ale - **zullen laten commen bin onsen lande van Vlaenderen.***

Ende dat wij onse hoir ende naercommers, graven van Vlaendren, dat zullen doen verdriven, verbieden ende houden ute onsen lande teeweliken daghen.

Boeten; inslaan van de bodem van de ton, verbeurtverklaring en 3 pond parisise boete.

*Ende waert zo datter enich hoppebier of enich ander vreemd bier, danne oostersch bier of ingelsche hale, inquame, **dat men den bodem inslaen zal**, ende dat nemen als **verbuert**.*

*Ende onder wient vonden ware, zoude verbueren jeghen ons **drie pond parisise** van elker tonne, als dickent ende als menichwaerf alst gheviele.*

*Ende waert ooc zo dat wij, onse hoir of naercommers vorseit, tvorseid **hoppnbiere** of ander vreemd bier van huutlands lieten weder incommen bin onsen lande ghelyc te voren, so zal onse vorseide stede van Brugghe vry ende quite wesen van der vorseider jaerlycser renten van dusentich pond parisise; die zoe ons daer of gheconsenteert heift, also boven verclaert es. Ende wij **zullen bliven up onse recht van den hoppnbiere** ende den andren vreemden biere ghelyc te voren; alle fraude ende aerghelist utegesteken.*

Ende om de vorseide dinghen te vaster ende te staerker te blivene ende te bet – goed - ghehouden te wesene, so hebben wij daer toe verbonden ende verbinden loyaelike te goede

trauwen in der manieren voorseit ons, onse hoir ende naercommers, graven van Vlaendren, ten eeuwliken daghen.

By der orcontsceipen van desen lettren beseghelt, met onsen groten zeghele vuthanghende. Ghegheven te Ghend den twintichsten dach van aprille, jut jaer ons heren dusentich drie hondert een ende tseventich.

(cartularium Rudenbouc, fol. 58, n 2)

Deze akte was zeker een 'gedeeltelijk' verbod op de invoer van hoppebier. De uitzonderingen die gemaakt worden zijn voor de 'Engelse ale' en voor het 'Oosters bier'. In de Engelse 'ale' zat er sowieso geen hop maar het Oosters bier was wel hoppebier uit Duitsland. Het Duitse Hanzebier was wel toegelaten maar het Hollandse hopbier niet. Dit verbod zal zeker twee gevolgen gehad hebben.

Eenzijds werden de inlandse brouwers gestimuleerd om zelf hoppebier te brouwen en als gevolg daarvan zal de inlandse teelt van de hoppe uitgebreid geworden zijn. Op de 12de juli 1386, toen Philippe de Stoute, 'zoon van de koning van Frankrijk, hertog van Bourgondië, graaf van Vlaanderen en Artois, palatijn, sire van Salins, graaf van Rethel en heer van Mechelen' het voor het zeggen had, kreeg hij een bede van de steden om, omwille van de

oorlogsprikelen en -schade, een accijns te mogen leggen op de drank.

Daarbij wordt gesteld dat en we volgen de accijnsregeling.

Op iedere 'lot de vin', dus waarschijnlijk 'kan' wijn mocht een accijns geheven worden van 6 deniers Vlaams.

Op iedere ton vreemd bier, genoemd 'ostrebier, amborch bier en houppenbier' die verkocht werd mocht men 8 groten Vlaams vragen.

Op iedere ton bier die in het eigen land Vlaanderen gebrouwd werd, mocht er 2 groten Vlaams gevraagd worden. Deze regeling werd voor drie jaar ingesteld.

Hanzeschepen

De hoppe in Tricht en het caedegruyt -

De proostdij van Sint-Servaas in Maastricht

In 1369 - lezen we in de statuten van de stad Tricht (Maastricht) dat half aan de hertog en half aan de Prinsbisschop van Luik toebehoorde, de volgende twee regels omtrent het Trichters bier. (Bulletin de la section scientifique et littéraire – société choral et littéraire des mélaphiles de Hasselt – 37° volume – 1901)
Ten eerste:

*'Item was gheordenert van der stat van Tricht van beyde partyen anno LX nono, des anderendaaghs na Sinte servaes daghe, dat men te Tricht egheyn bier, **wit noch suart**, noch **hoppe** bruwen en sal dan van **guden malte**, also dats di coermeister guet kiesen sullen ende nyet mere dan tot x tynen die sulde syn op III marc ende opdat bier verloren. Item, so sal men IIII gude knapen, daer tu hulden van jaer te jaer, die dat hueden sullen, II van des busscops weghe ende II*

van den hertoghen weghe.'

Dus beide partijen – die van de hertog als die van de prinsbisschop – hebben in het jaar 69, de dag na Sint Servaas, beslist dat men

Geen bier mocht brouwen, **wit of zwart**, noch hoppebier, dan met goede malt dat door de keurmeester gekeurd is en niet meer dan 10 tinnen – een soort maat.

Op boete van 3 mark en het verlies van het bier.

Daarom zullen er 4 goede knapen aangesteld worden om dit te controleren, 2 van iedere partij.

Ten tweede:

*Item, eodem anno, quarta die mensis juni, wart geordeneyrt van der stat van Tricht, van beyden patrien, dat wer egheyn hoppe te Tricht vercoepen en sal die buyten Tricht ghebruwen es ende syn dat sake dat die gesworen coermeister dat malt besyen hebben. Item so wie bier of hoppe van buyten te Tricht in bringht om te vercoepen, die sal synen **fermyt** – licensie of patent - daer af gelden, als die ander purters van Tricht.*

Item, op de zelfde datum, wordt er geordineerd, dat er geen hoppebier te Tricht verkocht mag worden die buiten de stad gebrouwen werd, tenzij de keurmeester de malt onderzocht heeft. Wie desondanks bier of hoppebier van buiten Tricht de stad inbrengt om deze te verkopen, zal zijn licensie verliezen, die hij nodig heeft zoals de andere poorters van Tricht.

Dus iedere poorter van Tricht had een toelating nodig om bier voor de verkoop te brouwen.

Ook hier was het de 'malt' of 'mout' de belangrijkste eigenschap van het bier, waarop dit gekeurd werd.

Men maakte rond 1369 in Maastricht dus onderscheid tussen wit, zwart of hobbier. Kenden ze daar dan drie soorten bier? 'Wit' bier staat blijkbaar tegenover 'zwart' bier. We hebben hierbij de indruk dat deze twee bieren met verschillende 'mout' gemaakt worden; het wit bier kan gemaakt zijn met 'spelt', terwijl het 'zwart' bier met boekwiet. Het hobbier kan dan gemaakt worden met 'gerst en tarwe'.

Het duurde dan ook niet zo lang voor men het 'caedegruyt' in discussie stelde. We vonden de onderstaande akte uit **1384** waarbij de brouwers van Maastricht in navolging van de brouwers van de andere steden van Loon, geen 'caedegrute' meer moeten betalen.

De Helpoort te Maastricht

15 maart en 22 juli 1384

Wi, meestere, ghesworene, raede ende ganse ghemeynen der stede ende vriheden van Loen, van Hasselt, van

Bilsen ende van Herke, kennisse der waarheyt met groeten;

Doen cont allen luden dat, op die date onderscreven, in tieghewordicheyt ende te ghebode ons eerwerdichs vaders in Gode ende ghenedichs ende ghemindes heren ons heren dies busscops van Lucke,

in der capitulen van Lucke comen siin ende verghedert dat eerwerdich capitel, die baenrutssen ende riddere, die goede stede van Lucke, van Hoye, van Dynant, van Tongren, van Sintruden ende allen die andre goede stede des busdoms van Lucke

ende wi van Loen, van Hasselt, van Bilsen, van Herke ende die andere stede der graefscap van Loen, daer lijflec voer comen siin goede portere van der brieder ambachte der stad van Triecht, van eenre partien

ende Peter Wichuys, over hoem ende oer allen sine medepartien, van der andere partien,

Ende want die voerscreven briedere toehorende sun den busdom van Lucke ende der graefscap van Loen voerscreven

ende kennen hun in verbonde ende in medebruderscap met hun, met anderen goeden steden voerscreven ende met ons

ende der voerscreven Peter ende siin partien overmits eenrehande besueck, dat langhen tiit ghedaen es van horen overvaeren, alsoe als sy seeden, wouden die voerscreven briedere van Triecht den voerscreven busdom van Lucke ende der graefscap van Loen toehorende bedwenghen te betalene **eenrehande assyse, die men heyt caede gruyt**, van horen **hoppen** ende van horen **bieren**

ende der voerscreven Peter van deser zaken voer die scepenen van Triecht, heeft voer hoem selver ende voer siin medepartien van der briedere wegghen voerscreven sufficiantelec verseyen gheweest omme alle zaken ende letteren vort te settene, daer hi hoem mede woude of conste behelpen, ende daeromme siin van sinen wegghen ghetoeent ende gheexhibeert eenrehande letteren die in egheensewijjs stede en doen van subsandiën der zaken teighen die briedere voerscreven. Ende daer toe heeft derzelve Peter voer die scepenen voerscreven bekant dat hi eghene andere letteren en hedde dan die letteren voerscreven, daer die briedere voerscreven copie af hebben, ende daerbij heeft hi vertegghen ter selver stede van sterkenisse ende hulpen alre andere brieve, daer hi oft siin partien hun mede mochten behelpen in den tiden nacomende, dwelich kennisse voerscreven gheleeght es in hoeden der scepenen voerscreven.

Ende omme alle dese zaken hadden die briedere voerscreven ons ende allen den anderen goeden steden ende ghemeynen lande des busdoms van Lucke nede der graefscap van Loen dat hun versunnisse ende boete daer af ghedaen worde ende gheschiede in hore hulpen,

soedat sy van der **caeder gruyt** voerscreven,
daer men hun tieghen recht, mede woude betien, in payse mochten bliven,
woeromme daer in der tieghenwordicheijt die meeste partien des lants voerscreven met
verdrache aensaeghen dat die briedere voerscreven, nadat sy in ghebruderlicheijt ende in
verbonde met ons sijn, alst voerscreven es,
verbetert souden sijn ende niet verbonden tot onredeliken zaken,
aenghesien och dat Peter ende sijn partien voerscreven egheen recht met proefenisse, met
letteren, met hoven, noch in anderen manieren en hebben,
**ende aenghesien dat egheene caede usaege in achterdeel ymans met crachte en sal
worden vortghesat, noch ghestaet**
soe wart verdragen, overmits ons ghemeynlic of met der meester partien van onsen raede,
dat die briedere van Tricht voerscreven, toehorende den busdomme ende der graefscap
voerscreven,
soelen quijt siin ende exempt ende in payse bliven van nu vortane tieghen den voerscreven
Peter, siin gherven ende siin nacominghe, ende **niet bedwonghen siin van der caeder
gruyt voerscreven te betalene,**
ende dis siin wi ende andere goede stede ende lande voerscreven met den meesten
ghevolghghenisse met hun bleven, behoudelic hier in onsen eerwerdighen here voerscreven
siins rechts, of hi eynich recht daerin hebben mochte.
Dit wart ghemaect ende gheacordeert in die capitule van Lucke voerscreven,
int jaer der gheboerten ons heren dusentich driehondertich vier en tachtentich,
des viifteendes daeghs van meerte.
Ende in ghetughenisse der waerheyt der zaken voerscreven hebben wi, meestere, ghesworene,
raede ende ghemeynten der stede ende vriheden voerscreven, te beden ende te verzueke der
briedere van Trieht voerscreven, onse sighele van zaken aen desen openen brief doen
hanghen in den jaer voerscreven, twee ende twintich daghe in den hoymaent.

De afschaffing van de 'caedegrute' betekende echter alleen maar dat men overging naar een bieraccijns.

We wijzen er wel even op dat de geestelijkheid - waaronder de kloosters en abdijen die een eigen brouwerij bezaten – doorgaans vrijgesteld waren van de bieraccijns die de heer en of de stad op het bier hieven.

De paanscheijs is dus eigenlijk een soort afkopen van het herenrecht op het brouwen terwijl de bieraccijns een belasting is op het product, het bier en in de plaats was gekomen van het gruitrecht.

1380 - Hoppe in het land van Heusden

We bemerken ook dat eer rond deze tijd er een Nederlandse hopenaanplant gebeurd. De boeren van het land van Heusden ten Noord-westen van 's Hertogenbosch beginnen zich in de hopteelt te specialiseren.

Perkament Register van de Charterkamer van Hollandt lib III, Aelbrecht, Aelbrecht van Beijeren, ruwaard van Holland (1336-1404) 1380 - p.179

In dusdanigher maniere is myn here mit sinen ghemeynen rade voerdraghen, die bi waren, also die here van Arkeol, die here van Putte, die here van Brederode, die here van Egmonde, die here van Aspreren, die burghgrave van Leyden, die here van Zevenverghen, haer Heynric ende here Raes van Bersel, ende anders een deel van myns heren rade, **overmits** dat men veel hoppe steket, ende zet in den **lande van Hoesden**, ende elwaer in anderen landen. Ende wantet onbilic waer, dat die ghene, die **tiende** sculdich syn te hebben, haeren tiende verliesen souden, soe is men overdraghen mit ghemeynen accorde, also dat men overal, daermen **hoppe** set, gheven sal den ghenen, die daer tienden sculdich syn te hebben, jaerlix **van elker anderhalve marghen hoppe eenen ouden scilt**, ende van raepsade salmen gheven rechten tiende, gheliken dat men doet van anderen goede.’

Hier wordt de tiende bepaald per ‘marge hop’. We vinden geen andere betekenis voor ‘marge’ dan een ‘kant’, maar hier moet het dus een oppervlaktemaat geweest zijn. In de ‘Bijdragen tot de geschiedenis, oudheden, letteren, statistiek en ...’, Volume 2 - bij Dr. C. R. Hermans –uit 1845 – schrijft deze over het ontstaan van de hopteelt in het Land van Heusden.

Het is een oude traditie, dat het Hop-teelen hier eerst zynen aenvangh genomen heeft, ende dat bij dese occasie: tot Oudt-Heusden op de kleyne West-actkers, wordt geseht, dat eertijds op sijn Duytsch Wijnbaerden gheplant, ende wijn geteelt wierde, ende dat aen de wijngaert-staecken van selfs eenige hop opliep, ende dat dit het begin van de hop-teelinhghe gheweest zy. Het gebruyck van de hop en is in het bier-browuen in oude tijden oock soo gemeyn niet gheweest, als het nu wel is, want voor de tijden van Willem de IV, twintigse Grave van Hollandt, die Grave van Hollandt wierd anno 1337, en moght men in Holland geen hop gebruycken om bier te browuen, of die moest gekocht sijn van den Grave ofte sijn rentmeesters.

Toen de brouwers van Delft in 1341 de toelating kregen van de Graaf om de hop zelf aan te kopenkon de hopteelt aldaar furore maken. Het is eigenlijk niet verwonderlijk dat het hier wijnboeren zouden geweest zijn die gestart zijn met het hopteelt; beide planten hebben immers veel gemeen.

Henk van Haaster schrijft in zijn ‘Archeobotanica Uit 's-hertogenbosch:’ dat de in 's Hertogenbosch aangevoerde hop afkomstig was uit de nabije omgeving van de stad. En als belangrijke productiecentra – vanaf de 14de eeuw – noemt hij Den Dungen, Sint-

Michielsgestel, Berlicum, Schijndel, Heeswijk, Vlijmen, Engelen en veel andere plaatsen in het Land van Heusden.

Daarbij merkt hij verder op, dat de meeste hop uitgevoerd werd naar de belangrijke bierproductiecentra in het westen van Nederland: Amsterdam, Haarlem, Gouda en Delft. ‘Verbazingswekkend’, schrijft hij ‘is in eerste instantie dat van deze enorme hopproductie in de omgeving van de stad niets in de pollendiagrammen te zien is. De oorzaak ligt gedeeltelijk bij de slechte pollenproductie en verspreiding van hop. De belangrijkste reden is echter het feit dat hop een tweehuizige plant is. Dat betekent dat er mannelijke en vrouwelijke planten bestaan. Voor de hopproductie zijn alleen de vrouwelijke planten belangrijk. Deze brengen de hopbellen voort met de voor de bierbrouwerij belangrijke grondstof lupuline.

Hij stelt dan dat de brouwers geen hop met zaad wensten, omdat dit het bier ‘bitterder’ maakt. Hier zit onze archeoloog Henk natuurlijk fout, ook hop zonder zaad, maakt het bier bitterder.

Maar mogen we met Henk concluderen dat de hopteelt toen al de mannelijke hop weerde en dat men hop zonder zaad teelde?

1385 - Het banpaanhuis van Peer -

In het rijksarchief van Hasselt vonden we in het deelarchief van Peer – Limburg - een kopie uit 1581 van een akte uit **1385** waarbij Hendrik Ghybels de toelating kreeg om een paanhuis te Peer op te richten.

We geven hier de volledige transcriptie van dit document.

*Wij, **Everhardt Van der Marcken**, vocht – voogd - op Haspengauwe, Heer tot Lympnen – Lummen - ende tot Peer, doen conde ende te weten, alle denghenen die dezen brieff sullen zien ofte horen lezen,
dat wij ghegeven hebben ende gheven voor ons ende voor ons erffghenaemen ende naecomelinghen
ende is onzen eyghen wil ende consenteren – gaan akkoord met -
dat **Henricus Ghybels, cruysmans soen**,
plach te zijn tot zijnen behoiFF ende zijne erffgenamen ende naecomelinghen offt helder – houder - des brieff
mach **een paenhuys** te halve paincheyse op zijn eyghen erffve onder ons gheleghe, daer hem dat alre beste te pointe compt,
voort meer; als eenighe coeren – keuren of voorschriften, waarmede hier bedoeld wordt een vaste prijs - in onsen dorpe van Peer staen op die brieders – brouwers - ende offt dan enich brieder brauwen offt tappen woude boven dien coer,
soo sall Heyndrick voorscreven offt een ander die hijs an brauwen in dat selve paenhuys soude begrypen,
ende sonder calengeren des here van de lande ende tappen alsoe hoech ende om alsoe vele ghelts als enich brieder die boven dien coeren tapt
tot die tyt toe dat elck brieder braut ende blyfft op dien coer alsoe als hij gheset ende gheset is,
cleyen offt groot - voort meer offt een bier, cleyen offt groot; in dat voorgheuoempde paenhuys ghebrauwen worde teghen aen kermisse offt teghen aen merckt, buyten Peer ghelegghen ende offt gheviele dat des bier, wat te vercopen bleve, luttel offt veel, dat selve bier salmen binnen Peer weer brenghen ende tappen zonder calengeren, om den zelve penningh daert om ghebrauwen was,
alle argheliste in alle dese saecken achterghelaeten
in oirconde der waerheyt*

alle den voorsreven saecken

soe hebben wij, Everhardt, heer voorscreven, onzen propren zeghel doen hanghen aen deze openen brieff

in de jaere ons heeren van syn gheboorte doemen schreef; duysent dryhondert tachtentich ende vyvve, des donderdachs nae onse vrouwen dach assumptio in den ochstmaend

De reus van Peer – de stoere kerktoren uit de 14de eeuw.

We geven hier en daar toch wat uitleg.

Hendrik Ghybels krijgt dus de toelating om op zijn eigen erf een paanhuis op te richten - *te halve paincheyse*. Hij dient dus de helft van de brouweraccijs – jaarlijks - te betalen.

De heer van Peer staat dus enkel tijdelijk en voor de helft zijn ban-brouwrecht af. Alle brouwers van Peer zijn dan ook verplicht daar te gaan brouwen.

De andere helft van het ‘paencheijs’ of de penning dient natuurlijk nog betaald te worden door de brouwers.

Hendrik krijgt verder het recht in te grijpen als de brouwers van Peer zich niet houden aan de opgelegde keure en teveel zouden gaan rekenen voor hun bier. Hij mag daarbij de teveel betaalde som aanslaan.

Verder mogen de Peerse brouwers, klein of groot bier brouwen ter gelegenheid van kermissen en jaarmarkten buiten Peer. Het bier dat daar niet verkocht geraakt mag, zonder dat de paanhuismeester nog een bijkomende taks mag opleggen, terug in Peer binnen gebracht worden.

Deze oude akte is een voorbeeld hoe de middeleeuwse heren hun brouwrecht uitvoerden en lieten ‘verburgelijken’.

1386 - Alden Biesen -

Binnen het beheer van de domeinen en bezittingen van de Duitse orde – **Alden Biesen** – vinden we dat men de brouwerij van Sint – Pieters Voeren – net zoals deze van Genk - erfelijk **in leen** geeft – in het jaar **1386**. We typen hieronder de integrale tekst uit van deze akte, te vinden in het archief *van Alden Biesen in het RA Hasselt onder nummer 3569*.

Wij; Johan von Reynerslot, schoutet, ende Johan Geilenkinden, Tyele Tymen, Goswijn in die Kuijbad, Wylhelm Vollandhoef ende Johan Rouenay, schepenen in den dorpe ende gerichtet Sinte Pieters Voeren,

doen condt allen luijden, die diesen brief sullen sien ofte hoeren, lesen, dat voer ons coemen is **Johan Mechtildensoen**, onse medeschepenen in den dorpe, ende

gerichte vorschreven ende heeft voer sich ende tot behoef seine naecommelingen, **in lene genomen**, van den geistelicken mannen, broder Reynaert van Huesen, landtcommandeur van den Biesen, Duytsen ordens, **dat panhues**, gelegen in den dorpe ende gerichte vurschreven; den herren van den deutschen hause toebehoerende,

int allen vurwerden ende manieren als

men hierbeneden, beschreven zall finden; te weten

- erfelijk bezit tegen 24 kwarten bier dagelijks -

In den **ersten**, sollen **Johan**, zijne erfgenaemen ende naecommelingen vorschreven **dat** vorschreven **panhaus erfelick besitten** ende des gebrucken, also dat in den dorpe ende gerichte vorschreven niemandt geine kanne bier brawen, noch oververkopen en sall, dan den selve Johan, zijne erfgenaemen ende naecommelingen, alleine in den panhaus vorschreven, **darfur** sollen die vorschreven Johann, seine erfgenamen ende naecommelingen den vorschreven landtcommandeur ende zijnen naecommelingen erfvelick **alle weken**, schuldigh zijn te betalen in orbar des haus van SintePietersVoeren **vierendetwyntich quartten oprechten, wail schmackende biers**,

folio 2

ende wart sake dat die vorschreven landtcommandeur, zijne naecommelingen oft iemant van iren wegen, einigh bier boven den vorschreven canne drincken, so wie viel des were, so solde man altoes twaelf quarten uut elf quartten biers betaelen;

- goed onderhoud -

want so is gevurwaert dat den zelve Johann, seine erfgenaemen ende naecommelingen dat vorschreven **panhaus** in gueden grechten, bauwe, wael ende bauwelick halten sullen van den gronde op na alte tymmeringe, van daken ende van wenden, van vaeten ende van alden gereischap een guet panhaus gehoerende.

- borg -

Ende om diese vurwardt ende ondersheid vaste ende stede ende onverbreeklick te onderhouden ende te voldoene aen den vorschreven brueder Reinaut, landtcommandeur, ende zijne naecommelingen ende den orden vorschreven,

so heeft die vorschreven Johan Mechtildensoen, om te nemen seckerheit vur sich seine erfgenamen diene zelven landtcommaduer ende zijnen naecommelingen **tonderpandt** gezaet einen bundert landts, desligt dein morgen aen sijner bergh ende ein morgen in Kegirbergen daele, ende ein halft bundert aen behynshortt gelegen;

ende gildt jaerlicks na zien hennen van Sint Pietersvoeren, vier penningen chijs,

- bij terkortkoming van brouwer gaat het brouwhuis terug naar de orde -

ende **sunderlingen** is ondersprecken dat also geuele dat Johan vors sijne erfgenaemen ende naecommelingen, onversien, worden van aen enigen vurwarden vorschreven te voldoene, in alle der maten als vorschreven is, dat als dan die vorschreven landtcommandeur ende seine naecommelingen hun hand sullen moegen slaen aendt panhaus ende aen dat onderpandt vorschreven, sonder einich rechtsbelangen ofte weder sprecken, des vorschreven Johans ofte henne erfgenamen,

- twee vrachten hout per jaar voor de brouwer -

int diesen vurware is toegedaen dat die vorschreven landtcommandeur ende sijne naecommelingen den selven Johannen ende zijnen erfgenamen alle jaer tweij seill

halts – hout - geven sullen, ter hulpen sinne brenninge; - brand = vuur -

zonder argelist ut diesen vorschreven vurwarden te scheiden

want wij schepenen vorschreven bie diesen vurwerden geweest zijn, ende geshiedt sein gelick als vorschreven is,

- de schepenen hebben geen zegel maar de schout zal zijn zegel aan het dokument hangen -

des win gein segel en hebben, so hebben wir; die vorschreven mannen Johannen van Reinerslot, knaep van knaep van waepenen, schoutet, ons lieven ghemynden herren des

landtcommandeurs vorschreven, gevraagd dat hij zijnen segel in getuechenisse der warheit aen

diesen brief wil hangen.

Ende ick, **Johan van Reynerslot** vorscreven, wantich als schoutet, bie alle diese vorscreven vurwarden geweest sey ende mich ouch wal kundigh is dat sie geschiedt sein ende begrepen in alle den manieren als hiervoer geschreven is, so heb ick omde lieven wille ende versueck der vorschreven schepenen ende oick Johans den bruewre vorscreven, meinen segel aen die bey openen brief gehangen

Gegeven in den jaer ons herren als men schreift dusentich driehondertich tachtentich ende zesse op sinte nicolais avent

Naast deze voorgaande middeleeuwse akte uit het archief van Alden Biesen, vonden we daar eveneens een contract tussen de brouwer van Alden Biesen en de Duitse orde. Hieronder vind je de integrale tekst van deze akte op perkament uit 1460.

Inden name Gods Amen
By desen openbaren
instrument, sy kondich allen

guden luiden,

dat inden jaer onss heren, dusent vurhondert sestich, der achtder indictien, inden loymaent, zess dage, te weten op den heilgen dertheen dach omtrent vespertyt, der pauwescap - pausschap - des seer heilgen in Gode, vader ende heren, here vander Gotliker voerzienigheit, tweede pauwes in zynder tweden jaer

We zijn dus de 6de januari 1460 of de 13de dag van het heilig jaar, driekoningendag. De 'tweede' paus die vermeld wordt, is Pius II.

In presentie myns Openbaren notaris ende der getugen ondergescreven;
hir touwe sonderlinge gebeden ende geropen,
gestaen die eerwerdige mijn Here, here **Johan Vandervelde**, sceffener – zorgdrager, soort ambtenaar aan wie de zorg voor een zaak of inrichting is opgedragen- rentmeester (Verwys en Verdam) - ter tyt des huys vander Biessen, Dutschen ordent des hospitaels onser liever vrouwe van Jeruzalem
ende in dese name op die ein side
ende **Herman des weerts**, bruwer ten alden biessen aldaer in des ordinarisses panhuys wonende met Michiel sine broder op die andere side,

17 jaren huurtijd

der zelve mijnheer Johan, sceffener, heet gecant ende gelyt dat hi dat panhuys vorscreven met sinen toubehoer ende **metten wyen** inden mesthoef des panhuys staende; outgegeven, verleent heet ende verhurt den vorscreven Hermanne; dat zelve oock bekennende enen **taust** ende termyn lanck durende **zeventheen jaren** lanck dat enen den anderen zonder middel volgende, daeraeff dat erste jaer aengaen ende beghinnen sal te Sint Giles messe nu neest comende met desen nabescreven vurwarden,

Goed bewaren

dat Herman vordtgenoempt

dat selve panhuys met sine toebehoren loefflic end wael halden ende houwen sall te weten dake, wende, koupe, ketell end wes daer touwe behort, ende ten leste jaer van sinne taust laten loefflic, wael gehalden, gebonden ende geregeert ende ten leste jaere vorscreven soe en sall men hem niet schuldich syn yet daer aeff enigen kost wider te keren

18 vierendeels per week voor het banrecht

Item der selve Herman sall brouwen goet taelwerdich bier ende sal int huys den Alden Biessen vorscreven alle weken leveren ende sculdich syn te leveren achteen quarten biers als vorden banne

Voor de rest 18 boddragers per ton

Vorst wes men daer boven meer inden selven houss behoeft dat sal der weert Herman vorscreven vort leveren, het sy met tonne oft met halven tonnen
Soe verre des goets tyts verzocht wort ende voer ygelic tonne sal men hem betalen achteen boddrager trichter payen,
Mer Oft der weert vorscreven gene goet taelwerdich bier en hedde, noch en leverde, soe en syn myn heren of hon huys niet sculdich daer eynich bier te halden off met hem te drincken

Bij brand of schade

Item hets oick vurwerd oft gevele - dat god verhuede,- dat aent panhuys off aen die huisinghe vorscreven schade gesciede van brande off anders, die tou quame by sculden des weerts vorscreven off yman anders van sine twegen off gezinne,
dene schade sal Herman den weert vorscreven schuldich sin op te richten den ordene oft ouck den weerde vorscreven schade gesciede aen zijne have off goet,
By sculde ymans van mynne heren twegen of hons gezins, denen sollen mijn heren off der sceffener ter tyt honne suldich syn op te richten allet ter goeder lude pryse ende taxatie –
de taxatie van de schade wordt dan gedaan door goede luiden, of mannen met verstand der zaken.

In uniform; een zomerkiel met een logo van 'biesen' op gestikt.

Item der sceffener 't tyt sall den weerde vorscreven alle jaere sine taust lanc durende, gheven dlaken tot einer **somer koegelen** – kiel – daer de weert **biesen** sal doen op sticken als andere dieners des ordene

Borg en pand

Wellige vurwerden hebbende die voersreven partijen gelooft vaste ende stede te halden te voldoen ende te volvuren ende der weert vorscreven heet daer vooren **ten pande** gesat alle syn goet, gerey ende erffgoet, dat hi nu heet ende naemaels krigen mach, hyr touwe heet der vorscreven **Michiel** gelooft in goeden trouwen off Herman d'weert vorscreven hir in gebrekelic wese in enige puncten vorscreven dan simplen meniss – op een simpele vraag - mijns heren sceffeners ter tyt off synen boeden – bode - tot Bilzen, in ein herberghe die hoedaer genoempt sal werden, in te comen, daer soe lange te leysten op zynder costen ende te bluvan all wout der ordenen vorscreven daer aeff volcomenlic vurnecht sall zijn,

Dus de borg zal zich zelf ter beschikking houden in een herberg te Bilzen totdat alles betaald is.

Gesciet syn dese dingen ten alden biessen in mijnen heren houss aldaer inden zale, int jaer indictie, noemt dage ende pauwescap vorscreven, daer met mich present wesende Anthonis Vriesen ende Jan Boyart den men heet Peter Leyken, erbare getugen des stichs van Ludic (Luik) hir tou geropen ende gebeden,

Tweede borg; Jan Meyerck

Hyr nae int selve jaer op zondach twintich dage july, presente ten alden biessen vorscreven aldaer op die scalgie, Renier Huen van Mierckelsbeeck, Pender Lambrechts, Anthonis Vreisen vorscreven, heet – heeft - Jan Meyerck van Clenen Spauden gelooft gelijc der andere, burgen, te weten Michiel vorscreven, allet dat te doene dat der zelve michiel gelooft heet te

doene
ouch presente der vorscreven
mijn here sieur Jan der
sceffener.

Het 'apostelhuis', achteraan het domein van Alden Biesen – Jesus had toch 12 apostelen nodig – en hier vonden de rare apostelen een onderkomen.